

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

45

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-64-8

BRNO 2004

3001-

9395458

PŘEHLED VÝZKUMŮ 45

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz
- Odpovědný redaktor: doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc.,
PhDr. Rudolf Procházka, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del
Maschio
- Na titulním listě: Jeskyně Švédův stůl. Foto Jiří A. Svoboda
- Tisk: Bekros
- Náklad: 400 ks

© 2004 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

MLADEČ (okr. Olomouc)

Mladečské jeskyně Ib – Dóm mrtvých. Aurignacien. Archeologický dohled.

Na přelomu let 2003/2004 přistoupila Agentura ochrany přírody a Správa Mladečských jeskyní k rozsáhlým plošným úpravám v interiéru Mladečských jeskyní, včetně prostoru paleolitické lokality I. Cílem bylo odstranit již nepoužívané turistické komunikace, schodiště a nadbytečné vybetonované plochy a navrátit tak maximální část jeskyně do původní podoby.

Přestože projekt nepočítal se zásahem do podložních sedimentů, sledoval Archeologický ústav AV ČR průběh odstraňování betonového pokryvu. Beton spočíval vesměs na načervenalých, hlinitých až jílovitých jeskynních sedimentech, jejichž stáří dnes již přirozeně převyšuje původní archeologické vrstvy.

Na jediném místě, a to u schodů do nižšího patra pod Kominem mrtvých, zasáhla úprava i do podložních sedimentů, částečně souvisejících s bází sutového kužele. Ty ovšem byly archeologicky i paleontologicky sterilní a v odstupu od původního kužele nadto přemístěné během předchozích terénních úprav.

Na dvou místech v Dómu mrtvých překrýval beton nepravidelná zahloubení vyplněná recentními vyvážkami a předměty (včetně mince z 50. let 20. stol.). Tato zahloubení obsahovala rovněž poměrně početný osteologický materiál, a to lidský i zvířecí. Každý fragment kosti vykazuje různý stupeň zachování povrchu, tzn. že pocházejí z různých časových období, v žádném případě však nejsou pleistocenní a nesouvisejí s klasickými paleolitickými nálezy z Dómu mrtvých.

Z člověka bylo zachováno: 4 fragmenty lebečních kostí nejméně ze 2 jedinců; horní čelist; 2 dolní čelisti, na jedné je zelená skvrna (měděný předmět?); třetí nártní kost; poškozená loketní kost.

Ze zvířat bylo identifikováno: kůň (*Equus caballus*); prase domácí (*Sus scrofa f. domestica*); prase divoké (*Sus scrofa*); tur domácí (*Bos primigenius f. taurus*); pes domácí (*Canis lupus f. familiaris*); ovce/koza domácí (*Ovis/Capra*); zajíc polní (*Lepus europaeus*); ptáci (*Aves sp. indet.*); 8 neidentifikovatelných úloketní kosti.

Lze konstatovat, že kosterní materiál je v sekundární poloze a není homogenní. Kosti náležejí jak člověku, tak zvířatům domácím i divokým. Rovněž stupeň fosilizace ukazuje na to, že lidské a zvířecí kosti pocházejí z různých časových období holocénu, v rozpětí pravěku až středověku. Jak se tento poměrně mladý materiál do jeskyně dostal, zůstává nejasné, neboť holocenní osídlení interiéru Mladečských jeskyní není nijak doloženo.

Jiří A. Svoboda, Miriam Nývltová Fišáková, AÚ AV ČR Brno

Resumé

During winter 2003/2004, the Institute of Archaeology supervised certain surfacial adaptations realised by the Natural Protection Agency at the classical Palaeolithic site I inside the Mladeč Caves. During these works, osteological material, human and animal (both domesticated and wild), has been

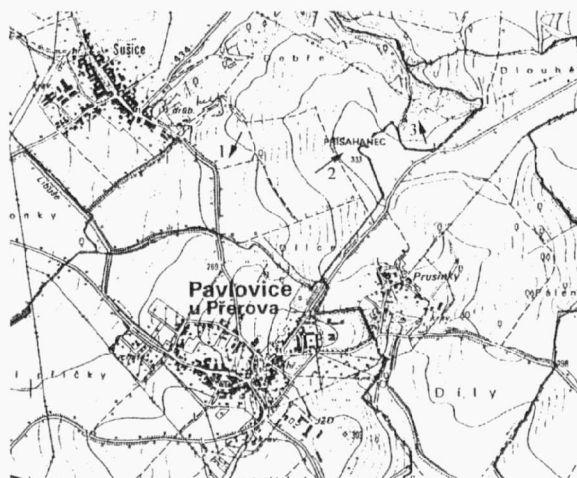
gathered from redeposited sediments. Even if the finds display various stages of fossilisation, they all are of Holocene age, and are in no way related to the classical Pleistocene fossils from the same site.

PAVLOVICE U PŘEROVA (okr. Přerov)

„Prísahanec“. Pavlovice I. Aurignacien. Sídliště. Povrchový sběr.

Úvod

Lokalita Pavlovice u Přerova byla objevena nezávisle na sobě hned dvakrát: Poprvé počátkem šedesátých let 20. století J. Homolkou, který v té době sloužil na vojně v Lipníku nad Bečvou jako topograf. Svoje tehdejší nálezy předal B. Klímovi. O více než 10 let později lokalitu Pavlovice u Přerova znovuobjevil D. Kolbinger (r. 1977). Hned první sběry poskytly natolik bohatou kolekci, že byly nedlouho poté zhodnoceny a publikovány B. Klímou (1980). Od té doby se pravděpodobně nikdo sběry v Pavlovicích nezabýval, snad také proto, že B. Klíma chybně lokalizoval místo nálezů (srov. Klíma 1980: 150). Ačkoliv oblast Pomoraví neušla narůstajícímu zájmu amatérských archeologů, kteří zejména v posledních letech hlásí nové lokality, konkrétně o Pavlovicích u Přerova se žádné další informace v literatuře neobjevují. J. Homolka zejména v posledním desetiletí zintenzivnil svoji sběratelskou činnost v oblasti a mj. objevil nedaleko vzdálenou polohu Sušice a polohu Pavlovice II s ojedinělým nálezem (obr. 1). Na základě pozorování z posledních sběrů v Pavlovicích I se J. Homolka domnívá, že se centrum štipání silicitové industrie nachází přímo JZ pod bodem 333. Část nálezů křemenů a křemenců pak pochází z hromady kamení na triangulačním bodu. Na rozdíl od něj B. Klíma uvádí, že sílexové artefakty se nacházejí rovnoměrně na celé ploše lokality, častěji ovšem v její západní polovině, zatímco křemencové artefakty mírně převládají přímo v obvodu nejvýše položených míst kolem triangulačního bodu (Klíma 1980: 151).

Obr. 1. Výsek mapy Lipník n. Bečvou, 1:25 000, list 25-132. 1 – Sušice, 2 – Pavlovice I, 3 – Pavlovice II. Lipník nad Bečvou; 1:25 000 scale map, sheet 25-132. 1 – Sušice, 2 – Pavlovice I, 3 – Pavlovice II.

Poloha nálezště

Na rozhraní katastrů Prusinky a Sušice, nedaleko Pavlovic u Přerova, se na temeni kopce Přisahanec (kóta 333 m n. m.) nachází poměrně rozlehlá plocha, z níž byly v průběhu poslední dekády získávány kamenné artefakty. Z této polohy označené jako Pavlovce I (JTSK 1136025, 526280) byla získána kolekce patinované silicitové a křemencové industrie. Ojediněly nález patinovaného silicitu, nacházející se cca 1 km východně byl označen jako Pavlovce II (JTSK 1135970, 525810). Další nálezy, označené jako Sušice, pocházejí ze svahu pole po pravé straně silnice mezi Pavlovicemi u Přerova a Sušicí (JTSK 1136000, 52700). U Sušice je známo také slovanské osídlení a nedaleko se nacházejí i pozůstatky laténského sídliště a drobné nálezy datované do neolitu.

Popis nálezů – Pavlovce I

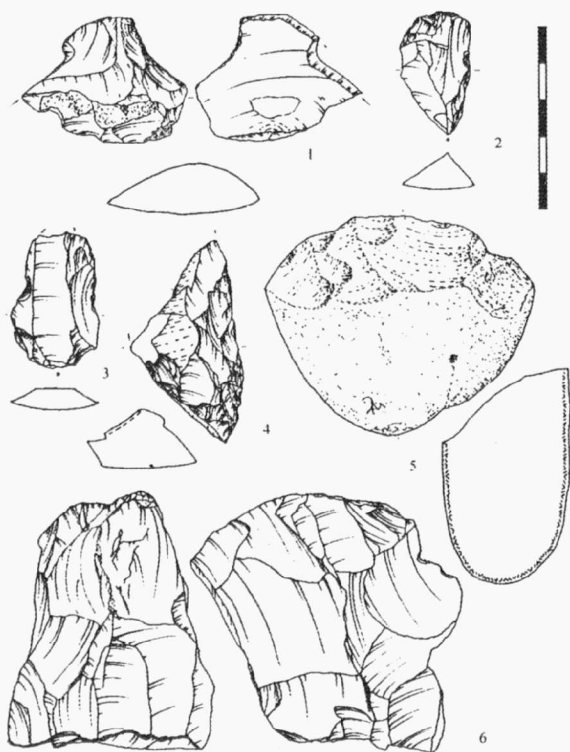
Kolekci nálezů můžeme rozřídít do dvou skupin, z níž větší část představuje hrubotvará industrie, reprezentovaná zejména otloukači, jádra a jejich zlomky a úlomky suroviny. Ze suroviny naprosto převládají křemeny a místní drahanské křemence. Jen ojediněle se objeví silicit, rohovec, radiolarit a v případě otloukače také droba. Otloukače byly velice intenzivně užívány, jak o tom svědčí pracovní stopy na nich se nacházející a zejména také jejich značná fragmentálnost. Vzácně se objeví druhotná reutilizace podélně rozštípnutého otloukače na vysoké škrabadlo (obr. 2:1), objeví se také jednoduchý valounový sekáč (obr. 3:5), ale i jednopodstavové jádro upravené na křemenném valounu (obr. 2:3). Z menšího valounu rohovce bylo nalezeno rezidium plochého jádra, slabě patinovaného a lehce eolizovaného. Zmíněný sekáčový nástroj může působit

značně starobyle, nicméně původně to mohl být otloukač, který je takto opracovaný druhotně. Křemencová jádra naopak působí velmi vyspělým dojmem. Na některých je patrná připravená podstava, z níž byla odtěžena preparační tableta, preparace distální části a preparace zad. Na jednom z těchto jader je zbytek vodící hrany, jejíž část se nezdařilo odbít (obr. 3:6). Svým charakterem jde vždy o připravená jednopodstavová jádra, většinou netěžená.

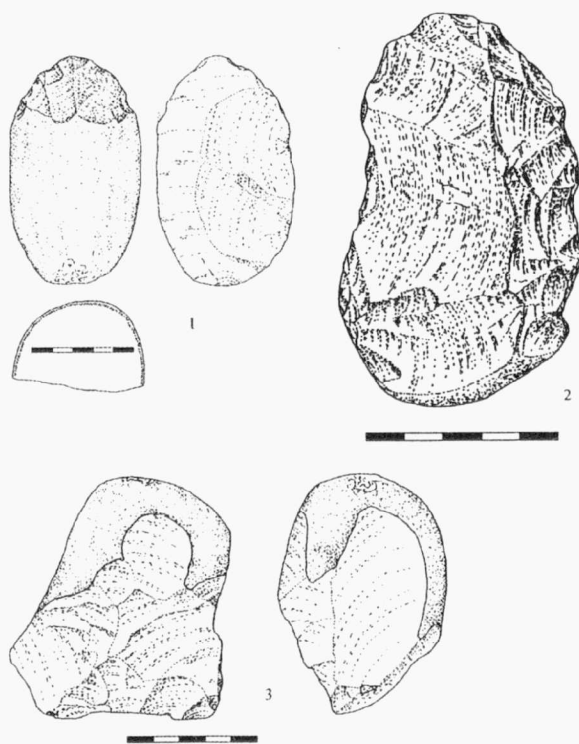
Zatímco tedy z méně kvalitních, hrubozrnných surovin máme v kolekci vyrobena všechna jádra a různé formy otloukačů, druhá část kolekce, debítáčů a nástrojů, je až na drobné výjimky, výhradně sbíjena z kvalitnějších druhů surovin, zejména ze silicitů a radiolaritů. V nepočetné skupině nástrojů jsou přítomny typy nástrojů, jež jsou vlastní aurignacienu: vysoké škrabadlo, několikanásobná rydla, drasadlo (obr. 3:1-4).

Popis nálezů – Sušice

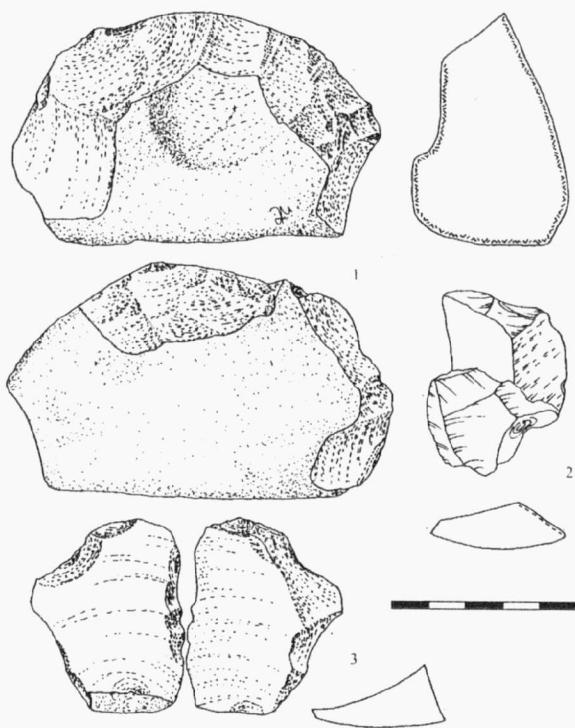
Většinu sběrů z této lokality představují spíše různé vzorky kamenných surovin, nicméně se mezi nimi vyskytuje několik nepochybných silicitových úštěpů (obr. 4:2) společně s křemenným značně eolizovaným úštěpem (obr. 4:3). Z drahanského křemence pochází rezidium jádra. Nesmíme zde opomenout zmínit předmět vyrobený z valounu jemnozrnného červeného křemence. Byl nalezen východně od hlavního centra výskytu ostatní industrie a svou formou představuje dvoulíci sekáč. Některé jeho hrany vykazují silnější eolizační brus, ale vzhledem k charakteru opracování nemusíme pochybovat o jeho intencionalitě (obr. 4:1). Ačkoliv sběry z lokality Sušice, které máme k dispozici, nejsou příliš reprezentativní, naznačují existenci další paleolitické lokality.

Obr. 2. Pavlovce I. výběr artefaktů.
Pavlovce I. Selected artifacts.

Obr. 3. Pavlovce I. Výběr artefaktů.
Pavlovce I. Selected artifacts.

Obr. 4. Sušice. Výběr artefaktů.
Sušice. Selected artifacts.

Závěr

V kontextu aurignacienského a epiaurignacienského osídlení Pomoraví (Oliva 1990), kdy se většina sběratelů zaměřila na sbírání patinované pazourkové industrie, poněkud zanikly křemencové artefakty. Jejich přítomnost v Pavlovicích byla známa už B. Klímovi, který je již tehdy považoval za nedílnou součást materiálového obsahu stanice – zbytky dílny (Klíma 1980: 166). My můžeme současnost silicitových a křemencových artefaktů na lokalitě Pavlovice I podpořit několika argumenty. Vzhledem k charakteru industrie a běžné přítomnosti štípané křemencové suroviny v dané oblasti v průběhu delšího časového úseku (bohunicien – Svoboda 1980; szeletien – Nerudová 2003; aurignacien – Neruda – Nerudová 2000) se domníváme, že křemencové artefakty z lokality Pavlovice I lze jednoznačně spojit s aurignacienskou industrií, resp. industrií Míšovického typu, hojně se v dané oblasti vyskytující (Lhota u Lipníka, Míšovické ad., Oliva 1988). Přítom výskyt obdobných industrií není výlučně vázán na zmiňovanou oblast a zde sledované období: křemencové ad. druhy surovin se ojediněle objevují i v gravettien, resp. pavlovienu (Předmostí, Dolní Věstonice). Ačkoliv jim prozatím nebyla věnována náležitá pozornost, je zřejmé, že ve větší či menší míře byly valouny křemenu, křemeců, pískovců aj. v první fázi používány jako otloukače, retušéry a abradéry, jak o tom svědčí pracovní stopy. Následně pak byly použity na zformování obvykle jednodřevového jádra nebo na valounový nástroj (Nerudová v tisku). Dalším významným argumentem je způsob přípravy některých zde popsaných jader, který je prakticky totožný s nově uskutečňovanými remontážemi aurignacienského ateliéru z Vedrovice Ia (Neruda – Nerudová, v přípravě).

	Pavlovice I	Sušice
otloukače a jejich zlomky	29	3
jádra	24	1
abradér	1	-
debitáž + čepele	93*	3
nástroje	14*	1
zlomky, odpad	100**	-

* pouze silixy, ** silixy i křemence; vše ostatní je hrubotvará industrie

Tab. 1. Pavlovice a Sušice. Přehled technologických kategorií.

Pavlovice a Sušice. Technological categories.

V případě lokality Sušice můžeme konstatovat pozitivní zjištění další paleolitické lokality, kterou bude jistě zajímavé sledovat i v budoucnu.

Zdeňka Nerudová, MZM Brno
Jaroslav Homolka, FM Frýdek-Místek

Literatura

- Klíma, B. 1980: Nová paleolitická stanice s křemencovou industrií od Pavlovic u Přerova. *Antropozoikum* 13, 149-170. Praha.
- Neruda, P. – Nerudová Z. 2000: The Upper Paleolithic Levallois Industry from Hradsko (dep. Mělník, Czech Republic). *Anthropologie* XXXVIII/3, 271-282.
- Nerudová, Z. 2003: Variabilita levalloiské metody na počátku mladého paleolitu na Moravě. Rkp. disertační práce, FF MU Brno.
- Nerudová, Z. v tisku: K výskytu hrubotvarých surovin u silicitových industrií. *AMM*.
- Oliva, M. 1988: Pointes foliacées et technique levallois en passage Paléolithique moyen/ Paléolithique supérieur en Europe centrale. In: *L'Homme de Néandertal* 8, 125-131. Liège.
- Oliva, M. 1990: La signification des pointes foliacées dans l'Aurignacien Morave et dans le type de Míšovické. *E.R.A.U.L. No.42*, 223-232. Liège.
- Svoboda, J. 1980: Křemencová industrie z Ondratíc. *Studie AÚ ČSAV v Brně IX/I*, Praha.

Resumé

In 1990's discovered Paleolithic site of Sušice near Přerov is situated within the Central Moravia. The small collection of artifacts is not culturally classifiable. Another site – Pavlovice – is situated to the northeast from the Sušice site (see map) and provides artifacts with certain spatial distribution. The lithic industry from Pavlovice I site is composed of two different raw materials: a fine grained (silicite), and rough ones (quartz and quartzite). The both raw materials show technological and typological similarities and can be associated with the last Aurignacoid industry – so called Míšovické-type.